

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Barbara Skoczowska

w sprawie **J.K.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 22 października 2024 r.,

kasacji wniesionej przez obrońcę

od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 24 sierpnia 2023 r., sygn. akt II AKa 188/23,

utrzymującego w mocy wyrok łączny Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 13 kwietnia 2023 r., sygn. akt IV K 443/22,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania.**

Marek Pietruszyński Tomasz Artymiuk Barbara Skoczowska

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 sierpnia 2023 r., sygn. akt II AKa 188/23, Sąd Apelacyjny w Lublinie, po rozpoznaniu apelacji wniesionej przez obrońcę skazanego, utrzymał

w mocy wyrok łączny Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 13 kwietnia 2023 r., sygn. akt IV K 443/22, którym połączono kary łączne orzeczone wobec J.K. wyrokami Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie z dnia 7 sierpnia 2020 r., sygn. akt IV K 846/18 i Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 25 stycznia 2021 r., sygn. akt IV K 323/17 i jako karę łączną wymierzono skazanemu karę 19 lat pozbawienia wolności,

Kasację od wyroku Sądu odwoławczego wniósł obrońca skazanego.

Zaskarżył wyrok ten w całości zarzucając rażące „naruszenia prawa procesowego stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą, tj.: art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. polegające na przeprowadzeniu rozprawy apelacyjnej bez udziału obrońcy w sytuacji, gdy jedną z kar podlegających łączeniu była kara orzeczona za popełnioną przez skazanego zbrodnię i zachodziły przesłanki obrony obligatoryjnej z art. 80 k.p.k.” (zarzut I według numeracji przyjętej na potrzeby niniejszego uzasadnienia).

W związku z powyższym zarzutem wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

W sytuacji nieuwzględnienia zarzutu stanowiącego bezwzględną przyczynę odwoławczą zaskarżonemu wyrokowi zarzucił też „rażące naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na treść zaskarżonego wyroku, tj.:

- art. 450 § 1 k.p.k. oraz art. 451 k.p.k. polegające na przeprowadzeniu rozprawy apelacyjnej i wydanie wyroku przez Sąd odwoławczy pod nieobecność skazanego i obrońcy w sytuacji, gdy zachodziły przesłanki obrony obligatoryjnej oraz gdy Sąd odwoławczy postanowieniem z dnia 12 lipca 2023 r. uznał za wystarczającą obecność na rozprawie obrońcy skazanego (zarzut II);

- art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. polegające na braku odniesienia się przez Sąd Apelacyjny do zarzutów i wniosków apelacji w sposób wyczerpujący, pozwalający na ustalenie co legło u podstaw zaaprobowania orzeczonej przez Sąd Okręgowy kary łącznej w maksymalnym jej wymiarze na zasadzie kumulacji (zarzut III)”.

Nadto, zaskarżonemu wyrokowi zarzucił wreszcie „rażące naruszenie prawa materialnego mające wpływ na treść zaskarżonego wyroku, tj. art. 85 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 4 § 1 k.k. polegające na zastosowaniu ustawy Kodeks Karny w brzmieniu

obowiązującym do dnia 23 czerwca 2020 r. w sytuacji, gdy bardziej korzystne byłoby orzekanie kary łącznej w oparciu o przepisy ww. ustawy obowiązujące przed dniem 1 lipca 2015 r. (zarzut IV).

Zdaniem obrońcy również te zarzuty powinny skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w Lublinie wniosła o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna w związku z czym możliwe było jej uwzględnienie na posiedzeniu bez udziału stron na podstawie art. 535 § 5 k.p.k.

Do takiej konkluzji doprowadziły sąd kasacyjny odczytywane łącznie zarzuty oznaczone na potrzeby tego uzasadnienia jako I i II.

Bez wątpienia w niniejszej sprawie na etapie postępowania odwoławczego wystąpiło uchybienie mające postać bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. (brak udziału obrońcy w czynnościach, w których jego udział jest obowiązkowy).

Powyższe stwierdzenie nie było konsekwencją poglądu obrony wyrażonego w zarzucie oznaczonym jako I, w którym odwołano się do obrony obligatoryjnej wynikającej z regulacji art. 80 k.p.k. (w jednym z wyroków objętych wyrokiem łącznym skazanemu zarzucono zbrodnię), lecz z faktu braku obrońcy na rozprawie odwoławczej chociaż jego obowiązkowy udział wynikał z mającego odpowiednie zastosowanie w takim postępowaniu art. 451 k.p.k. (agr. art. 573 § 2 zd. drugie k.p.k.).

Należy przypomnieć, że w sytuacji określonej w art. 569 § 2 k.p.k. – jak w tej sprawie – w pierwszej instancji w przedmiocie wydania wyroku łącznego orzekał sąd okręgowy. Może w związku z tym pojawić się pytanie, czy w takim wypadku, jeżeli w którymś z wyroków objętych wyrokiem łącznym zarzucono skazanemu zbrodnię nie

petryfikuje to składu sądu, a jednocześnie nie nakłada obowiązku obrony obligatoryjnej wynikającego z treści art. 80 k.p.k. Na tak zarysowaną kwestię odpowiedzieć należy jednak negatywnie. W postępowaniu o wydanie wyroku łącznego powołany wyżej przepis art. 80 k.p.k. nie ma zastosowania, gdyż przedmiotem tego postępowania nie jest rozpoznawanie zarzutu popełnienia przestępstwa (zbrodni) – zob. w tym przedmiocie D. Świecki (w:) D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2017, tom II, s. 781 oraz powołane tam orzeczenia Sądu Najwyższego i piśmiennictwo).

Pomimo tego obrona w tej *in concerto* sprawie miała jednak charakter obligatoryjny co z kolei trafnie zauważyła autorka kasacji z zarzucie określonym na potrzeby tego uzasadnienia jako II. Nie ulega bowiem wątpliwości, że taka obrona obligatoryjna aktualizuje się w sytuacji, gdy pozbawiony wolności oskarżony (skazany) w terminie określonym w art. 451 zd. pierwsze k.p.k. złoży wniosek o doprowadzenie na rozprawę odwoławczą i nie zostanie na nią doprowadzony w związku z negatywną w tym przedmiocie decyzją sądu. Powyższe wynika z zestawienia zdania pierwszego i zdania trzeciego art. 451 k.p.k. w obecnym brzmieniu.

Oczywiste jest, że sprowadzenie pozbawionego wolności oskarżonego na rozprawę przed sądem odwoławczym jest regułą w wypadku złożenia przez niego stosownego wniosku [„Sąd (...), zarządza sprowadzenie go na rozprawę”]. Dopuszczalne jest wszelako odstępianie od tej zasady, jeżeli sądu uzna za wystarczającą obecność obrońcy (art. 451 zd. pierwsze *in fine*). Co więcej, w wypadku odmowy sprowadzenia oskarżonego, który nie ma obrońcy, sąd, prezes sądu lub referendarz sądowy wyznaczą mu obrońcę z urzędu (art. 451 zd. trzecie k.p.k.).

Jeżeli więc sąd odmawia sprowadzenia oskarżonego na rozprawę apelacyjną, uznając, że obecność obrońcy jest wystarczająca, to udział obrońcy w takiej rozprawie jest obowiązkowy.

Takie stanowisko jest konsekwentnie i to od lat wyrażane w piśmiennictwie, jak i w orzecznictwie [zob. S. Zabłocki (w:) Z. Gostyński (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz, Warszawa 2004 r., t. III, s. 261 – 271; T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania Karnego, Komentarz, Warszawa 2008, s. 973; P. Hofmański, E.

Sadzik, K. Zgryzek, Kodeks postępowania Karnego, Komentarz, Warszawa 2011 r., tom II, s. 929-930; J. Grajewski, L.K. Paprzycki, s. Steinborn, Kodeks postępowania Karnego, Komentarz, Warszawa 2013, tom II, s. 144; A. Sakowicz (w:) A. Sakowicz (red.), Kodeks postępowania Karnego, Komentarz, Warszawa 2013, s. 1146; D. Świecki (w:) J. Skorupka (red.), Kodeks postępowania Karnego, Komentarz, Warszawa 2018, s. 1143; J. Matras (w:) K. Dudka (red.), Kodeks postępowania Karnego, Komentarz, Warszawa 2020, s. 1051-1052; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 września 2002 r., V KKN 130/01; z dnia 14 stycznia 2005 r., V KK 309/04, OSNKW 2005, z. 2, poz. 19; z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV KK 43/06; z dnia 11 maja 2010 r., III KK 399/09; z dnia 19 lutego 2013 r., IV KK 200/12, OSNK 2013, z. 4, poz. 32) i pogląd ten Sąd Najwyższy w tej sprawie w całej rozciągłości podziela.

Z uwagi na treść powołanego już wyżej art. 573 § 2 zd. drugie k.p.k. przepis ten ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego i to na obu etapach tego postępowania [zob. D. Świecki (w:) D. Świecki (red.), Kodeks postępowania Karnego, Komentarz, Warszawa 2017, tom II, s. 782; J. Matras: *op.cit.*, s. 1366; tak też Sąd Najwyższy w powołanym już w tym uzasadnieniu wyroku z dnia 19 lutego 2013 r., IV KK 200/12].

Przekładając powyższe uwagi na realia niniejszej sprawy zauważyć należy, że po złożeniu przez ówczesnego obrońcę skazanego apelacji od wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Lulinie (k. 130-133) i zawiadomieniu J.K. o przyjęciu tego środka odwoławczego wraz z pouczeniem o treści art. 451 k.p.k. (k.136), odebranego przez skazanego w dniu 20 czerwca 2023 r. (k. 139), skazany ten w dniu 27 czerwca 2023 r. złożył w administracji Zakładu Karnego w C. wniosek o doprowadzenie go na rozprawę apelacyjną (k. 144 i 145).

Postanowieniem z dnia 12 lipca 2023 r., sygn. akt II AKa 188/23, Sąd Apelacyjny w Lublinie wniosku tego nie uwzględnił i nie zarządził sprowadzenia J.K. na rozprawę odwoławczą uznając, że udział w tej rozprawie obrońcy należycie zabezpieczy prawo skazanego do obrony (k.147). W dniu 4 sierpnia 2023 r. skazany ponowił swój wniosek o doprowadzenie na rozprawę odwoławczą wyznaczoną na dzień 24 sierpnia 2023 r. (k. 151 i 152). Postanowieniem z dnia 16 sierpnia 2023 r., sygn. akt II AKa 188/23, Sąd Apelacyjny w Lublinie postanowił nie zarządzać sprowadzania skazanego J.K. na rozprawę odwoławczą (k. 155). I w tym

postanowieniu podejmując swoją decyzję procesową sąd *ad quem* stwierdził, że prawo skazanego do obrony w należyty sposób zabezpieczy udział w tej rozprawie obrońcy (k. 155 *verte*).

Na rozprawę skazany nie został więc doprowadzony. Nie stawiał się na nią również jego dotychczasowy obrońca adw. D.W. (k. 157), która nie odebrała zresztą skierowanego do niej i dwukrotnie awizowanego zawiadomienia o terminie (k. 156).

Pomimo tego, a przy tym wbrew dyspozycji art. 450 § 3 *in fine* k.p.k., Sąd Apelacyjny w Lublinie przeprowadził w tym dniu rozprawę i wydał zaskarżony obecnie rozpoznawaną kasacją wyrok, którym utrzymał w mocy wyrok łączny wydany przez sąd *a quo*. A przecież, jak wynika z powołanego wyżej przepisu, niestawiennictwo należycie zawiadomionych stron, obrońców lub pełnomocników nie tamuje rozpoznania sprawy tylko wtedy, gdy ich udział nie jest obowiązkowy. W przeciwnym wypadku (obowiązkowego udziału) sprawy się nie rozpoznaje i to powinno nastąpić w tym wypadku w związku z decyzjami Sądu odwoławczego wynikającymi z faktu pozbawienia skazanego wolności i złożenia przez niego wniosków po myśli art. 451 k.p.k., których nie uwzględniono, o czym była już wyżej mowa.

W związku z tymi zaszłościami zaktualizowała się w postępowaniu apelacyjnym bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. To z kolei implikowało uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji i to bez badania wpływu tego uchybienia na treść podanego kontroli kasacyjnej orzeczenia oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania.

Ponieważ przy tym do wydania w tej sprawie przez Sąd Najwyższy orzeczenia kasatoryjnego wystarczające było rozpoznanie oczywiście zasadnego zarzutu z pkt. II kasacji (odczytywanego w powiązaniu z zarzutem I), za przedwczesne uznać należało rozpoznawanie pozostałych podniesionych w niej zarzutów z pkt. III i IV, bowiem kontrola instancyjna musi zostać w tej sprawie w całości ponowiona.

Procedując powtórnie Sąd odwoławczy rozpozna apelację obrońcy oskarżonego uważając, aby nie powielić stwierdzonego obecnie uchybienia. Powinien przy tym ustalić czy skazany korzysta dalej z pomocy prawnej obrońcy z wyboru (pełnomocnictwo dla radcy pr. E.W. obejmuje wyłącznie postępowanie

kasacyjne), a jeżeli nie, w sytuacji złożenia przez skazanego wniosku o doprowadzenie na rozprawę i jego nieuwzględnienia, wyznaczyć mu obrońcę z urzędu i zapewnić jego konieczny udział w rozprawie (art. 451 zd. drugie k.p.k.).

Kierując się omówionymi powodami orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.

Marek Pietruszyński Tomasz Artymiuk Barbara Skoczowska

WB

[ms]